Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 18ης Απριλίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Αξίες και στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο – Αναδιοργάνωση των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων εντός κράτους μέλους – Κατάργηση ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων – Απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως»

Στην υπόθεση C-634/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, υποβληθείσα από το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Οκτωβρίου 2022, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά των

OT,

PG,

CR,

VT,

MD,

παρισταμένης της,

Sofiyska gradska prokuratura,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και την S. Żyrek,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις K. Herrmann, E. Rousseva και P. J. O. Van Nuffel,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Νοεμβρίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 3, και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), όπως επίσης και την ερμηνεία της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής δίκης που κινήθηκε κατά πέντε προσώπων για την τέλεση πράξεων που χαρακτηρίστηκαν ως οργανωμένο έγκλημα.

Το νομικό πλαίσιο

3 Η παράγραφος 43 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του zakon za izmenenie i dopalnanie na Zakona za sadebnata vlast (νόμου για την τροποποίηση και τη συμπλήρωση του νόμου περί της οργάνωσης των δικαστηρίων) (DV αριθ. 32, της 26 Απριλίου 2022, στο εξής: ZIDZSV) ορίζει τα εξής:

«Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται το Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία)], το Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό εφετείο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία)], η Spetsializirana prokuratura [(ειδική εισαγγελική αρχή, Βουλγαρία)] και η Apelativna spetsializirana prokuratura [(ειδική εισαγγελία εφετών, Βουλγαρία)].»

4 Η παράγραφος 44 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ZIDZSV έχει ως εξής:

«(1) Οι δικαστές του Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων)] και του Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού εφετείου ειδικών αρμοδιοτήτων)] μετατίθενται σύμφωνα με τους όρους και τη διαδικασία του άρθρου 194, παράγραφος 1.

(2) Εντός δεκατεσσάρων ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται η παράγραφος 1 μπορούν να δηλώσουν γραπτώς ενώπιον της αρμόδιας σύνθεσης του Ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου ότι επιθυμούν να επανέλθουν στη θέση δικαστή την οποία κατείχαν πριν από τον διορισμό τους στο Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων)] ή στο Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό εφετείο ειδικών αρμοδιοτήτων)], ανάλογα με την περίπτωση.

(3) Εντός τριάντα ημερών από τη λήξη της προθεσμίας της παραγράφου 2, η αρμόδια σύνθεση του Ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου εκδίδει απόφαση για τη δημιουργία θέσεων δικαστών στα δικαστήρια, αντίστοιχων με αυτές που καταργούνται στο Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων)] ή στο Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό εφετείο ειδικών αρμοδιοτήτων)], λαμβανομένου υπόψη του φόρτου εργασίας των οικείων δικαστηρίων. Στο ίδιο δικαστήριο μπορεί να μετατεθεί, κατ' ανώτατο όριο, το ένα τέταρτο των δικαστών του καταργούμενου Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων)] και το ένα τρίτο των δικαστών του καταργούμενου Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού εφετείου ειδικών αρμοδιοτήτων)].

(4) Μετά τη λήξη της προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 3, η αρμόδια σύνθεση του Ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου μεταθέτει τους δικαστές, αρχής γενομένης από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

(5) Οι αποφάσεις της αρμόδιας σύνθεσης του Ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 4 είναι άμεσα εκτελεστές.»

5 Η παράγραφος 49 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ZIDZSV προβλέπει τα εξής:

«Οι εκδικαζόμενες σε πρώτο βαθμό ενώπιον του Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων)] ποινικές υποθέσεις, ως προς τις οποίες δεν είχε διεξαχθεί προκαταρκτική ακροαματική διαδικασία πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, παραπέμπονται στα αρμόδια δικαστήρια εντός επτά ημερών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.»

6 Η παράγραφος 50 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ZIDZSV έχει ως εξής:

«(1) Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, οι εκδικαζόμενες σε πρώτο βαθμό ενώπιον του Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων)] ποινικές υποθέσεις, ως προς τις οποίες έχει διεξαχθεί προκαταρκτική ακροαματική διαδικασία, υπάγονται στη δικαιοδοσία του Sofiyski gradski sad [(πλημμελειοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία)] και η εξέτασή τους παραμένει στην αρμοδιότητα του δικαστικού σχηματισμού ενώπιον του οποίου είχε διεξαχθεί η ακροαματική διαδικασία.

(2) Οι δικαστές των δικαστικών σχηματισμών οι οποίοι δεν μετατίθενται στο Sofiyski gradski sad [(πλημμελειοδικείο Σόφιας)] αποσπώνται εκεί για να συμμετάσχουν στην εκδίκαση των υποθέσεων μέχρι την περάτωση της δίκης.

(3) Οι δικαστές του δικαστικού σχηματισμού οι οποίοι έχουν κρίνει οριστικά τις ποινικές υποθέσεις σε πρώτο βαθμό και δεν μετατίθενται στο Sofiyski gradski sad [(πλημμελειοδικείο Σόφιας)] αποσπώνται εκεί για τις ανάγκες της αιτιολόγησης των αποφάσεων που εκδόθηκαν στις αντίστοιχες υποθέσεις.

[…]»

7 Η παράγραφος 59 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ZIDZSV προβλέπει τα εξής:

«(1) Το Sofiyski gradski sad [(πλημμελειοδικείο Σόφιας)] υποκαθιστά το Spetsializiran nakazatelen sad [(ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων)] στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού του, στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.

(2) Το Apelativen sad Sofia [(εφετείο Σόφιας, Βουλγαρία)] υποκαθιστά το Apelativen spetsializiran nakazatelen sad [(ειδικό ποινικό εφετείο)] στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού του, στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8 Από τις 12 Ιουλίου 2019 έχει ασκηθεί ποινική δίωξη εις βάρος των OT, PG, CR, VT και MD, αρχικώς ενώπιον του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων) και, μετά την κατάργησή του, ενώπιον του Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείου Σόφιας), για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση που επιδίωκε την τέλεση πράξεων εκβίασης.

9 Το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) και το Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό εφετείο) (στο εξής, από κοινού: ειδικά ποινικά δικαστήρια) συστάθηκαν από τον Βούλγαρο νομοθέτη το 2011. Αρχικώς, στη δικαιοδοσία των ειδικών ποινικών δικαστηρίων υπάγονταν αποκλειστικώς και μόνον οι αξιόποινες πράξεις οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Στη συνέχεια, η δικαιοδοσία τους επεκτάθηκε επίσης στα «εγκλήματα κατά της Δημοκρατίας [της Βουλγαρίας]» και στα εγκλήματα διαφθοράς από υψηλόβαθμους δημόσιους λειτουργούς.

10 Δυνάμει του ZIDZSV, τα ειδικά ποινικά δικαστήρια καταργήθηκαν από τις 28 Ιουλίου 2022.

11 Ο ZIDZSV προβλέπει ότι, από την ημερομηνία αυτή, το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας) και το Apelativen sad Sofia (εφετείο Σόφιας) διαδέχονται το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) και το Apelativen Spetsializiran nakazatelen sad (ειδικό ποινικό εφετείο) αντιστοίχως.

12 Από την αιτιολογική έκθεση του ZIDZSV προκύπτει ότι οι ως άνω διαρθρωτικές και οργανωτικές μεταβολές αποσκοπούν στη διαφύλαξη της συνταγματικής αρχής της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας και στην προάσπιση των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών, δεδομένου ότι τα ειδικά ποινικά δικαστήρια δεν πέτυχαν, κατά τη διάρκεια της δεκαετούς δραστηριότητάς τους, τους στόχους που είχαν τεθεί κατά τη σύστασή τους και ότι η ανάμιξη ουσιαστικών και προσωπικών κριτηρίων ειδίκευσης για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας τους είχε ως αποτέλεσμα να ανακύψουν ερωτηματικά ως προς την ανεξαρτησία τους.

13 Βάσει της παραγράφου 50 των μεταβατικών και τελικών διατάξεων του ZIDZSV, οι υποθέσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, στις οποίες είχε διεξαχθεί προκαταρκτική ακροαματική διαδικασία πριν από την έναρξη ισχύος του ZIDZSV, πρέπει να περατωθούν από τον δικαστικό σχηματισμό ενώπιον του οποίου διεξήχθη η ακροαματική διαδικασία, ασχέτως της κατάργησης των ειδικών ποινικών δικαστηρίων. Προς τούτο, ο Βούλγαρος νομοθέτης προέβλεψε τη μεταφορά των υποθέσεων αυτών στο Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας) και στο Apelativen sad Sofia (εφετείο Σόφιας), την τροποποίηση της κλήσης των ενόρκων που συμμετέχουν στις σχετικές διαδικασίες ώστε να θεωρηθεί ότι έχουν κληθεί ως ένορκοι ενώπιον των τελευταίων αυτών δικαστηρίων και την απόσπαση, για τις ανάγκες των συγκεκριμένων υποθέσεων, όσων δικαστικών λειτουργών των πρώην ειδικών ποινικών δικαστηρίων δεν έχουν ούτως ή άλλως μετατεθεί εκεί.

14 Κατόπιν τούτου, εν προκειμένω, το τμήμα του Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείου Σόφιας) το οποίο είναι πλέον αρμόδιο για την εκδίκαση της υποθέσεως της κύριας δίκης συγκροτείται από τους ίδιους δικαστές όπως το τμήμα του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων) το οποίο ήταν, πριν από την κατάργηση του δικαστηρίου αυτού, αρμόδιο για την εκδίκασή της.

15 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, πρώτον, ότι, στις 25 Φεβρουαρίου 2022, ενώ η διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης για το νομοσχέδιο που οδήγησε στη θέσπιση του ZIDZSV βρισκόταν σε εξέλιξη, η δικηγόρος του OT, υπό την ιδιότητά της ως εκπροσώπου μη κυβερνητικής οργάνωσης, εκφράστηκε δημοσίως υπέρ της κατάργησης του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων) διότι, κατά την άποψή της, δεν ήταν δυνατόν να διασφαλιστεί η διεξαγωγή δίκαιης δίκης ενώπιόν του.

16 Εντούτοις, ακόμη και μετά τη θέσπιση του ZIDZSV, ουδεμία αίτηση εξαίρεσης υποβλήθηκε από τον OT. Το αιτούν δικαστήριο επίσης αδυνατεί να εντοπίσει κάποιον λόγο εξαίρεσης, δεδομένου ότι, κατά την εκτίμησή του, δεν τίθεται ζήτημα υποκειμενικής μεροληψίας του σε σχέση με την υπόθεση ή έναντι των διαδίκων της κύριας δίκης.

17 Όμως, μια δημόσια δήλωση όπως αυτή της δικηγόρου του OT εγείρει, κατά το αιτούν δικαστήριο, εύλογη ανησυχία όσον αφορά την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του. Το ίδιο ισχύει και για τους λόγους τους οποίους επικαλέστηκε ο Βούλγαρος νομοθέτης για να δικαιολογήσει την κατάργηση των ειδικών ποινικών δικαστηρίων, δεδομένου ότι θέτουν εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία όχι μόνον του τμήματος που επιλήφθηκε της υποθέσεως στην ποινική δίκη κατά του OT, αλλά ολόκληρου του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων).

18 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει τις αμφιβολίες του περί του κατά πόσον η σχετική αιτιολογία συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης.

19 Επισημαίνει ότι, μέχρι τη θέσπιση του ZIDZSV, δεν αμφισβητούνταν ότι το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη.

20 Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε ο Βούλγαρος νομοθέτης για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα ειδικά ποινικά δικαστήρια δεν ήταν ανεξάρτητα και δεν προστάτευαν τα συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών ουδέποτε στηρίχθηκαν σε συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία, ενώ θα έπρεπε να είναι επαρκώς τεκμηριωμένοι.

21 Τρίτον και τελευταίον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, λαμβανομένης υπόψη της δικαιολογητικής βάσης για την κατάργηση του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων), μπορεί να συνεχίσει να εκδικάζει τις υποθέσεις στις εκκρεμείς ενώπιον του διαδικασίες και, σε περίπτωση μη εξαίρεσής του, ποιες είναι οι συνέπειες για τις αποφάσεις τις οποίες τυχόν θα εκδώσει.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 2 ΣΕΕ, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, ΣΕΕ και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του [Χάρτη], την έννοια ότι θίγεται η ανεξαρτησία δικαστηρίου το οποίο καταργείται [από τον ZIDZSV], πλην όμως οι δικαστές του οφείλουν να συνεχίσουν την εκδίκαση των υποθέσεων που τους έχουν ανατεθεί μέχρι [την ημερομηνία κατάργησής του], καθώς και την εκδίκαση, μετά την ημερομηνία αυτή, των υποθέσεων στις οποίες έχουν διεξαχθεί προκαταρκτικές ακροαματικές διαδικασίες, σε περίπτωση που η κατάργηση του δικαστηρίου ανάγεται στη διαφύλαξη της συνταγματικής αρχής της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και της προστασίας των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών, χωρίς όμως να εκτίθενται δεόντως τα πραγματικά περιστατικά που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι εν λόγω αρχές έχουν παραβιαστεί;

2) Έχουν οι εν λόγω διατάξεις του δικαίου της Ένωσης την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνικές διατάξεις, όπως οι διατάξεις του [ZIDZSV] οι οποίες συνεπάγονται την πλήρη κατάργηση ανεξάρτητης δικαστικής αρχής στη Βουλγαρία[, ήτοι του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων),] με το ανωτέρω σκεπτικό και τη μετάθεση των δικαστών (συμπεριλαμβανομένου του δικαστή του μονομελούς δικαστικού σχηματισμού που εκδικάζει τη συγκεκριμένη ποινική υπόθεση) από το δικαστήριο αυτό σε διάφορα άλλα δικαστήρια, αλλά υποχρεώνουν τους δικαστές να εξακολουθήσουν την εκδίκαση των υποθέσεων οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον του καταργηθέντος δικαστηρίου και των οποίων την εξέταση έχουν ήδη ξεκινήσει;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιες διαδικαστικές πράξεις πρέπει να διενεργούν – λαμβανομένης υπόψη και της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης– οι δικαστές των δικαστηρίων που καταργήθηκαν όσον αφορά τις υποθέσεις του καταργηθέντος δικαστηρίου (τις οποίες οφείλουν να περατώσουν εκ του νόμου), δεδομένης και της υποχρεώσεώς τους να ελέγχουν ακριβώς εάν πρέπει να προτείνουν την εξαίρεσή τους λόγω μεροληψίας; Ποιες συνέπειες θα είχε τούτο για τις διαδικαστικές αποφάσεις του καταργηθέντος δικαστηρίου επί των υποθέσεων που πρέπει να περατωθούν εκ του νόμου και για τις πράξεις με τις οποίες περατώνονται οι υποθέσεις αυτές;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

23 Η Πολωνική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι ζητήματα σχετικά με την οργάνωση των δικαστηρίων των κρατών μελών, όπως αυτά που εγείρονται με τα προδικαστικά ερωτήματα, εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών και όχι στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

24 Επ' αυτού, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, μολονότι η οργάνωση της απονομής της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών εμπίπτει ασφαλώς στην αρμοδιότητά τους, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης [αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2019, A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 75, και της 9ης Ιανουαρίου 2024, G. κ.λπ. (Διορισμός των τακτικών δικαστών στην Πολωνία), C-181/21 και C-269/21, EU:C:2024:1, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

25 Εξάλλου, από τη διατύπωση των προδικαστικών ερωτημάτων καθίσταται σαφές ότι αυτά αφορούν την ερμηνεία όχι του βουλγαρικού δικαίου, αλλά των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης στις οποίες παραπέμπουν.

26 Επομένως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

27 Η Πολωνική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, εφόσον η διαδικασία της κύριας δίκης δεν παρουσιάζει κανένα συνδετικό στοιχείο με το δίκαιο της Ένωσης, τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να κριθούν απαράδεκτα.

28 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επίσης της άποψης ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα, δεδομένου ότι οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου είναι υποθετικές αφού δεν αναφέρεται σε κανέναν υποκειμενικό λόγο εξαίρεσης και οι διάδικοι της κύριας δίκης δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση την αντικειμενική αμεροληψία του. Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, τα προδικαστικά ερωτήματα δεν ασκούν επιρροή για την έκβαση της υποθέσεως της κύριας δίκης, καθώς οι διαρθρωτικές και οργανωτικές μεταβολές τις οποίες επέφερε ο ZIDSZV αφορούν μόνον το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) και όχι το αιτούν δικαστήριο.

29 Κατά πάγια νομολογία, ο εθνικός δικαστής, ο οποίος έχει επιληφθεί της υποθέσεως της κύριας δίκης και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί, είναι αποκλειστικώς αρμόδιος να κρίνει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο αν η προδικαστική απόφαση είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και αν τα ερωτήματα τα οποία υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι λυσιτελή Ως εκ τούτου, τα ερωτήματα που υποβάλλονται από τα εθνικά δικαστήρια τεκμαίρονται λυσιτελή και το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επ' αυτών μόνον αν προκύπτει ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της υποθέσεως της κύριας δίκης, αν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, αν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία πραγματικά και νομικά στοιχεία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Πιο συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η ζητούμενη από το αιτούν δικαστήριο προδικαστική απόφαση πρέπει να είναι «αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης» στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί [απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Openbaar Ministerie (Πλαστογραφία), C-510/19, EU:C:2020:953, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

31 Συνακόλουθα, το Δικαστήριο έχει υπενθυμίσει ότι τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι εκκρεμεί πράγματι ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μια διαφορά στο πλαίσιο της οποίας αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής πρέπει επομένως να υπάρχει, μεταξύ της εκκρεμούς ένδικης διαφοράς και των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία, τέτοιος σύνδεσμος ώστε η ερμηνεία τους να εξυπηρετεί μια αντικειμενική ανάγκη σε

σχέση με την απόφαση που οφείλει να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο [απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2024, G. κ.λπ. (Διορισμός των τακτικών δικαστών στην Πολωνία), C-181/21 και C-269/21, EU:C:2024:1, σκέψεις 64 και 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

32 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2, το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν στα μέλη δικαστηρίου το οποίο καταργήθηκε από κράτος μέλος, προκειμένου να διαφυλαχθούν η συνταγματική αρχή της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας και η προάσπιση των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών, να εξακολουθήσουν να εκδικάζουν, ως μέλη του δικαστηρίου που διαδέχθηκε το καταργηθέν δικαστήριο, ορισμένες από τις υποθέσεις των οποίων είχαν επιληφθεί ως μέλη εκείνου του δικαστηρίου.

33 Από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής προκύπτει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν, ειδικότερα, την ερμηνεία της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών, όπως κατοχυρώνεται από τις προαναφερθείσες στην ανωτέρω σκέψη διατάξεις του δικαίου της Ένωσης.

34 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι ναι μεν η κατανομή ή η αναδιοργάνωση των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων εντός κράτους μέλους εμπίπτει, κατ' αρχήν, στην ελευθερία των κρατών μελών η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, πλην όμως τούτο ισχύει μόνον υπό την επιφύλαξη, μεταξύ άλλων, ότι η κατανομή ή αναδιοργάνωση δεν θίγει τον σεβασμό της αξίας του κράτους δικαίου, κατά την έννοια του άρθρου 2 ΣΕΕ, και τις συναφείς απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, περιλαμβανομένων των σχετικών με την ανεξαρτησία, την αμεροληψία και την προηγούμενη σύσταση με νόμο των δικαστηρίων που καλούνται να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών), C-204/21, EU:C:2023:442, σκέψη 263].

35 Η απαίτηση ανεξαρτησίας των δικαστηρίων, η οποία απορρέει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, έχει δύο πτυχές. Η πρώτη πτυχή, η εξωτερική, προϋποθέτει ότι το οικείο όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να τελεί σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση εξάρτησης από οποιονδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες από οπουδήποτε, με συνέπεια να προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους. Η δεύτερη πτυχή, η εσωτερική, αντιστοιχεί στην έννοια της αμεροληψίας και εστιάζει στην τήρηση ίσων αποστάσεων από τους διαδίκους και από τα συμφέροντα καθενός εξ αυτών σε σχέση με το αντικείμενο της ένδικης διαφοράς. Η τελευταία πτυχή επιτάσσει την τήρηση αντικειμενικότητας και την απουσία οποιουδήποτε συμφέροντος στην επίλυση της διαφοράς πέραν της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων δικαίου [απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

36 Για να πληρούται η απαίτηση ανεξαρτησίας των δικαστών πρέπει το καθεστώς που ισχύει για τις μεταθέσεις των δικαστών οι οποίες πραγματοποιούνται χωρίς τη συγκατάθεσή τους να παρέχει οπωσδήποτε τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να μην υπονομεύεται η ανεξαρτησία των δικαστών μέσω άμεσων ή έμμεσων εξωτερικών παρεμβάσεων. Συνεπώς, έχει σημασία τέτοια μέτρα να μπορούν να αποφασιστούν μόνο για θεμιτούς λόγους που άπτονται, ειδικότερα, της κατανομής των διαθέσιμων πόρων ώστε να διασφαλίζεται η ορθή απονομή της δικαιοσύνης [πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός), C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψεις 117 και 118].

37 Εν προκειμένω, ο Βούλγαρος νομοθέτης αποφάσισε να καταργήσει το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων) επικαλούμενος επιταγές που συνδέονται με την ανάγκη διασφάλισης της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, χωρίς ωστόσο να θέσει υπό αμφισβήτηση την ατομική ανεξαρτησία των μελών του δικαστηρίου αυτού.

38 Πράγματι, αφενός, από την αιτιολογική έκθεση του ZIDZSV, όπως συνοψίζεται στη σκέψη 15 της αποφάσεως περί παραπομπής, προκύπτει ότι η συγκέντρωση ιδιαίτερα ευαίσθητων υποθέσεων ενώπιον του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων) ήταν ο λόγος που συνέτρεχε για το συγκεκριμένο δικαστήριο ο κίνδυνος να θιγεί η αποτελεσματικότητά του και να υποστεί αδικαιολόγητες πιέσεις. Αφετέρου, από τις σχετικές διατάξεις του βουλγαρικού δικαίου συνάγεται ότι οι δικαστικοί λειτουργοί που συγκροτούσαν το δικαστήριο εκείνο παρείχαν, κατά την εκτίμηση του Βούλγαρου νομοθέτη, επαρκή εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας ώστε να εξακολουθήσουν να εκδικάζουν, στο Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας), τις υποθέσεις στις οποίες είχε διεξαχθεί προκαταρκτική ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων).

39 Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 16 της παρούσας αποφάσεως, οι διάδικοι της κύριας δίκης δεν έθεσαν υπό αμφισβήτηση την ανεξαρτησία ή την αμεροληψία του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο δεν διατηρεί άλλωστε καμία αμφιβολία ως προς την υποκειμενική του αμεροληψία.

40 Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι είναι αληθές ότι κάθε δικαστήριο έχει την υποχρέωση, εφόσον ανακύπτει συναφώς σοβαρή αμφιβολία, να ελέγχει κατά πόσον το ίδιο αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαιοδοτικό όργανο το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια, μεταξύ άλλων, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ [απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2024, G. κ.λπ. (Διορισμός τακτικών δικαστών στην Πολωνία), C-181/21 και C-269/21, EU:C:2024:1, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία], εντούτοις από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν προκύπτουν οι λόγοι για τους οποίους θα μπορούσε να υφίσταται εν προκειμένω τέτοια αμφιβολία.

41 Ως εκ τούτου, δεν παρίσταται αναγκαία για την επίλυση της υποθέσεως της κύριας δίκης η ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης από τις οποίες απορρέουν οι απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων που καλούνται να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν το δίκαιο της Ένωσης.

42 Συνεπώς, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ’ αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία), με απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2022, είναι απαράδεκτη.

(υπογραφές)